

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Antikvarie
Liselott Blombäck
Kulturmiljöenheten
018 - 19 53 26

Beslut

1(4)

2010-11-23

432-4734-10

Uppsala Akademiförvaltning
Box 121
751 04 Uppsala

Förklaring att Observatorieparken, Luthagen 62:4, Uppsala kommun och län övergått till byggnadsminne enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

(2 bilagor)

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 3 kap 7 § lagen (1988:950) om kulturminnen mm (KML) att Observatorieparken inom fastigheten Luthagen 62:4, Uppsala kommun och stad övergått till att bli byggnadsminne enligt 3 kapitlet nämnda lag.

Länsstyrelsen fastställer med stöd av 3 kap 2 lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. följande skyddsföreskrifter:

1. De på bifogad situationsplan med nr 1, 6-8 och 12-19 numrerade byggnaderna får inte rivas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Inne i byggnaderna nr 1, 6-8, 12-12 och 18 får ingrepp inte göras i stommar, ursprunglig rumsindelning eller äldre fast inredning och i förekommande fall bevarad äldre vetenskaplig utrustning.
3. Byggnaderna ska underhållas så att inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med traditionella material, färger och metoder på ett sådant sätt att byggnadens kulturhistoriska värde inte minskar.
4. Parken med planteringar ingår i byggnadsminnet och ska vårdas så att dess kultur- och vetenskapshistoriska egenart bibehålls. Rekonstruktioner av planteringar m.m. får göras för att underlätta förståelsen av parkanläggningen.
5. Det på situationsplanen med särskild linje avgränsade skyddsområdet får inte ytterligare bebyggas. Inom skyddsområdet får inte heller sådana åtgärder vidtas med mark och vegetation att miljöns utseende och karaktär förvanskas.

2010-11-23

432-4734-10

Om det av särskilda skäl är nödvändigt att ändra byggnadsminnet i strid med skyddsföreskrifterna, får Länsstyrelsen lämna tillstånd härtill enligt 3 kap 14 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Redogörelse för ärendet

Observatorieparken är en historisk undervisningsmiljö där Uppsala universitet bedrivit forskning och undervisning sedan mitten av 1800-talet. Byggnaden och parken uppfördes åt universitetet och de nyttjades kontinuerligt av de ursprungliga institutionerna mellan 1840-talet och 2000-talet. Byggnaderna uppfördes successivt efter de olika vetenskapliga disciplinernas utveckling och deras behov av ny utrustning. Bebyggelsen speglar även utvecklingen av astronomin, som är ett av de äldsta universitetsämnena, och deras senare uppdelning i flera institutioner.

Observatoriebyggnaden med sin öst-västliga orientering är den centrala byggnaden utifrån vilken parken och övriga byggnader har planerats. Apparathuset har fått sin placering utifrån tillgången till fast berggrund. Byggnaderna uppfördes för specifika ändamål – till och med för specifika instrument – vilket präglade placeringen, volymen, utformningen och planlösningen. De enskilda delarna är representativa för sin tid, men det är samspelet mellan de olika byggnadskropparna och deras ursprungliga verksamhet mellan byggnaderna och parken som är unikt. Byggnaderna i parken speglar även universitetets utveckling under 1800-talet, då institutionerna blev allt större och mer specialiserade, vilket krävde för ändamålet specifika byggnader.

Byggnaderna i parken är exteriört välbevarade. Invändigt är planlösningarna relativt intakta liksom rumsvolymer med sin omslutande karaktär. Många ursprungliga byggnadsdetaljer såsom dörrar, foder, socklar/fotpaneler och taklister finns bevarade och ger karaktär åt rummen och speglar tiden för uppförandet. Byggnaderna är uppförda i för sin tid typiska stilar vilket gör att det går att avläsa de olika utbyggnadsetapperna. Av särskilt intresse är apparathuset som var för sig är relativt oansenliga, men tillsammans utgör en viktig del av parken.

De ursprungliga institutionerna har flyttat från byggnaderna, men tack vare de bevarade instrumenten används byggnaderna än idag, delvis för sin ursprungliga funktion. Seismografen, teleskopet och astrografan används för undervisning, allmänna visningar och av amatörastronomer. Idag ingår Observatorieparken i ett viktigt gröNSTråk som sträcker sig från Botaniska trädgården över Engelska parken, gamla kyrkogården och fram till Observatorieparken. Med inhägnaden har parken en halvprivat framtoning vilket gör den till en lugn plats i staden.

Kort historik och byggnadsbeskrivning

En första professur i ämnet astronomi instiftades i Uppsala redan 1625. Till en början utfördes observationer i staden, bl.a. i ett av tornen på slottet. I början av 1800-talet började man planera för en ny byggnad som var bättre lämpad för

2010-11-23

432-4734-10

ändamålet. Det krävdes bl.a. att instrumenten kunde förankras i fast bergrund, att horisonten var någorlunda fri och obruten samt att man kunde komma bort från den allt mer växande stadens störande belysning.

Observatoriebyggnaden uppfördes under åren 1843 till 1854. Gustaf Svanberg, professor i astronomi och meteorologi 1839-1876, tog aktiv del i projektering, finansiering och uppförande. Observatoriet i Berlin var en av de byggnader som Svanberg studerat och hämtat kunskap om inför bygget i Uppsala. Inom parken har sedan byggnader med anknytning till astronomisk och meteorologisk vetenskap uppförts ända fram till mitten av 1900-talet.

År 1848 uppfördes en personalbostad för vaktmästare och ett par ekonomibyggnader. År 1864 byggdes ett meteorologiskt observatorium. År 1878 tilldelades den meteorologiska institutionen den södra delen av parken. För den meteorologiska institutionen byggdes 1885 en institutionsbyggnad, 1893 en professorsbostad, 1904 ett apparathus för seismografisk mätning utrustning och 1906 en vaktmästarbostad.

För den astronomiska institutionen uppfördes 1890 ett fristående runt, murat instrumenthus för en s.k. Newton-refraktor, och ytterligare två liknande instrumenthus 1913 och 1921. Ett s.k. meridianhus av trä uppfördes 1923. År 1952 anpassades ena flygelbyggnaden till observatoriets vaktmästarbostad för att inrymma tillverkning av instrumentspeglar. Genom åren har ett flertal mindre träbyggnader som inrymt specifika instrument uppförts, endast ett av dessa står kvar idag. De större byggnaderna har vid flera tillfällen byggts om för att anpassas till nya krav som ställts, då instrument bytts ut och bostadsstandard och undervisningsformer utvecklats.

En ny institutionsbyggnad, Musicum, uppfördes 1928 efter ritningar av Victor Holmgren. En två våningar hög byggnad med vindsvåning uppfördes där parkens nordöstra allé mynnar mot Kyrkogårdsgatan. Parkanläggningens mönster bröts och en ny institution kom till parken: Byggnadskroppen uppfördes av tegelmurar som slammades och med ett valmat tak täckt av tegelpannor.

År 2003 genomfördes en invändig renovering av observatoriet. Mellan 2004 till 2007 har fasadrenoveringar genomförts för mer än hälften av områdets byggnader. Fram till 2001 användes de allra flesta byggnaderna för de astronomiska, meteorologiska och seismografiska institutionernas verksamhet. Uppsala har vuxit och omringar Observatorieparken, vilket försämrar områdets lämplighet ur observationssynpunkt. Fram till 1940-talet var observatoriet Sveriges främsta, sedan byggdes Kvistaberg vid Mälaren. De akademiska institutionerna har sedan 1999 flyttat från Observatorieparken. Sedan 2008 har byggnaderna nya hyresgäster med anknytning till Uppsala universitet.

Observatorieparken blev statligt byggnadsminnen 1935 med av regeringen 1993 fastställda skyddsföreskrifter. Då utökades byggnadsminnesmärkningen till att

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

4(4)

2010-11-23

432-4734-10

även gälla byggnader uppförda 1843-1930 med undantag för observatoriets vaktmästarbostad. Anläggningen ägdes och förvaltades av Statens fastighetsverk sedan 1993 fram till 2010, då Uppsala Akademiförvaltning genom olika stiftelser den 21 september fick lagfart över fastigheten. Två byggnader (nr 9 och nr 17 på bifogad situationskarta) har sedan 1993 brunnit ned varför dessa byggnader ej inryms i detta beslut.

Enligt 3 kap 1 andra stycket lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. ska ett statligt byggnadsminne som övergår till annan ägare än staten därmed utgöra byggnadsminne enligt denna lag.

Beslut enligt 3 kap 2 § ovannämnda lag kan överklagas hos Förvaltningsrätten, se bilaga 2.

I handläggningen av detta ärende har deltagit länsantikvarie Agneta Åkerlund, beslutande, och antikvarie Liselott Blombäck, föredragande.

Agneta Åkerlund

Liselott Blombäck

Bilagor:

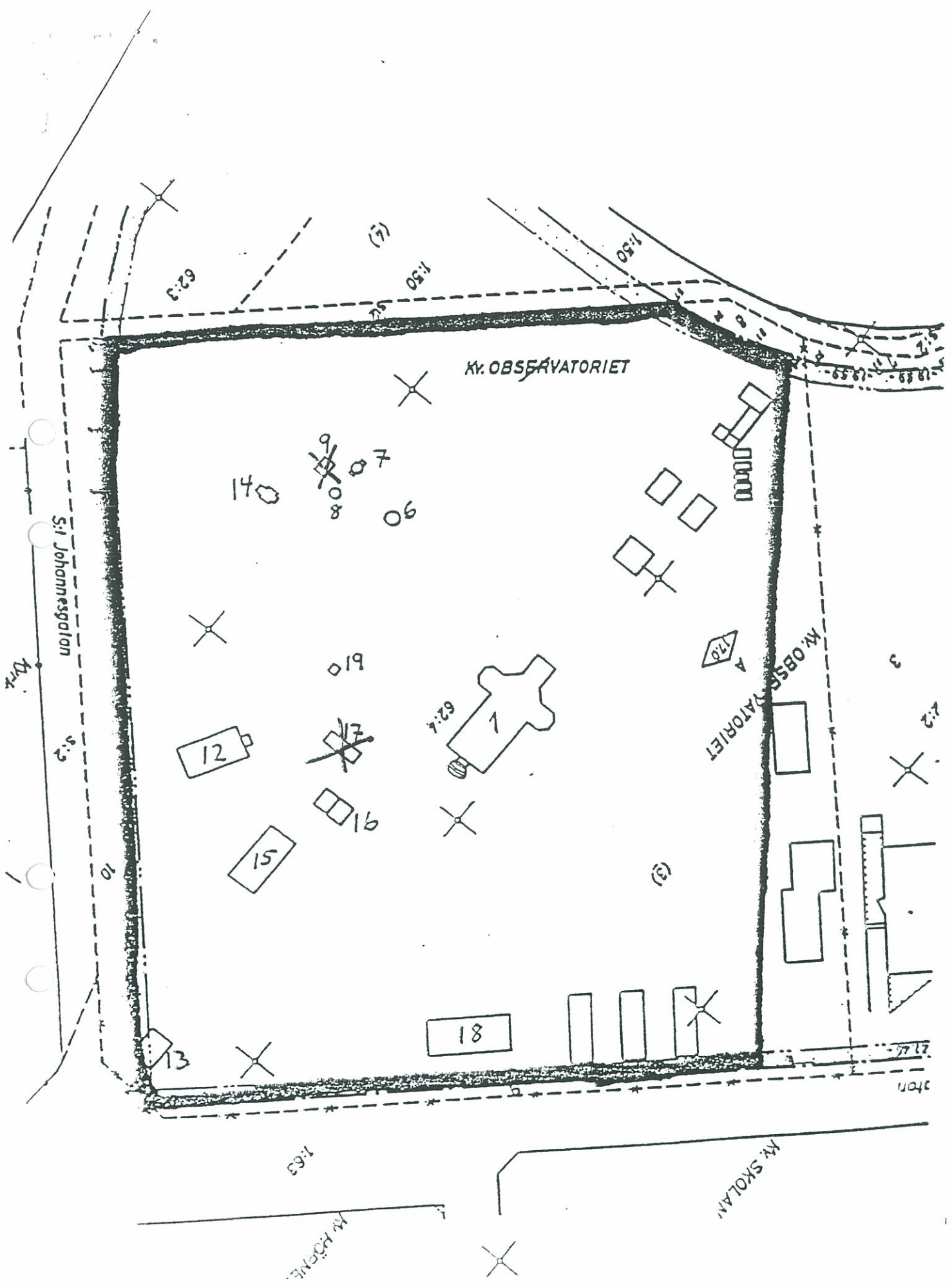
1. Situationsplan
2. Hur man överklagar

Kopia:

Riksantikvarieämbetet
Upplandsmuseet
Inskrivningsmyndigheten vid Uppsala tingsrätt
Lantmäterimyndigheten
Uppsala kommun, kulturförvaltningen
Uppsala kommun, stadsbyggnadskontoret

Inom Länsstyrelsen:

Byggnadsminnesregistret

Överkryssade byggnader nr 9 och nr 17, nedbrunna sedan 1993.

